

TRADICIONÁLIS LOVAS LÉTESÍTMÉNYEK MAGYARORSZÁGON

MESZLÉNYI LAURA – GULYÁS LÁSZLÓ – GOMBKÖTŐ NÓRA

Széchenyi István Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar
Mosonmagyaróvár

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarország az évszázadok során viszonylag jelentős lóállománnyal rendelkezett, a lovak hasznosítása sokrétű volt, genetikai állományuk kiváló. A második világháborút követően azonban a lólétszám töredékére csökkent, a lótenyésztés és lovas ágazat háttérbe szorult, amely több évtizeden keresztül stagnált. Az utóbbi években ugyan az ágazat jelentős előrelépésen ment keresztül, még további fejlődési lehetőségeket tartogat magában, amelyben kiemelkedő szerepet játszhatnak a hazai tradicionális lovas létesítmények. A tanulmányban ezen intézmények működését vizsgáltuk, és arra a következtetésre jutottunk, hogy az ágazat népszerűsítése érdekében célszerű lenne az intézmények alaptevékenységi körét – lovak kiképzésével, valamint lovak oktatásával – szélesíteni, más szervezetekkel való együttműködését erősíteni, valamint az általuk szervezett versenyek programját kibővíteni.

Kulcsszavak: lovas ágazat, ménesbirtok, versenyképesség, jövőkép

BEVEZETÉS

Magyarország lovaságazata – az Európai Unió többi országához hasonlóan – az elmúlt évtizedekben visszaszorult, az ország lóállománya az európai átlag alá került. Az 1930-as években hazánkban közel 1 millió egyed számoltak, amely azonban folyamatos, drasztikus csökkenésnek indult. A hazai lólétszám a második világháborút követően 300 ezerre, az 1980-as évek közepére mintegy 100 ezerre apadt (*Gombkötő et al.*,

2016b; Schindele, 2000). A KSH adatai szerint az 2011-ben 74 ezer egyeddel, míg 2021-ben már csak 36 ezer egyeddel rendelkezünk. A lótenyésztésnek a folyamatos tőke és forráskivonás miatt önerőből kell megújulnia. A lehetőségek adottak egy új korszak kezdetéhez, ugyanis az országban a lótenyésztés iránti szakmai elhivatottság jelen van. Mindezek mellett a hagyományokra és a szakmai tudásra is lehet támaszkodni. A hazai lovaságazat fellendítése érdekében a Magyar Kormány 2012-ben fogadta el a Kincsem Nemzeti Lovas Programot, amelynek célja, hogy az évtizedekkel ezelőtt hanyatlásnak indult lovas ágazatot ismét fejlődő pályára állítsa (Gombkötő et al., 2016a). A program főbb területei érintik lótenyésztést, a köznevelést, a szakoktatást és a szakemberképzést, a lóversenyzést és lovassportokat, a vagyongazdálkodást, a kiemelt létesítményfejlesztéseket, a lovaglás jogszabályi kereteit, valamint az ágazat marketingjét. A Magyar Lovas Szövetség 2019-ben közzétette a hazai lóágazat SWOT elemzését (1. táblázat), amely az ágazat egyértelmű erősségének jelöli meg, hogy a magyar lótenyésztés Európa szerte elismert, illetve minden biológiai alap rendelkezésre áll a fejlődéshez. Ahhoz, hogy a hagyományos lófajtákat korszerűsítsék, megfelelő tenyésztés-irányításra van szükség. A külföldi vérvonallal történő fajtajavítás mellett nem szabad hagyni, hogy ezek kiszorítsák a tradicionális magyar lófajtákat. A lótenyésztésben rejlő lehetőségeket több nemzetközi példa is jól mutatja. Hollandia 35 éve alig tenyésztett lovakat, mára az országban 50%-kal több bevétel származik lótenyésztésből és versenyzésből, mint a virágkertészetből. Írország pedig 20 éve foglalkozik telivértenyéssel, és mára a világ egyik legjelentősebb lótenyésztő központjává nőtte ki magát (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2019).

1. táblázat: Hazai lótenyésztés potenciáljának elemzése

Table 1: Analysis of the potential of domestic horse breeding

Erősségek (1)	Gyengeségek (2)
<ul style="list-style-type: none"> – elismert tenyésztési múlt Európa szerte – nemzetközileg ismert fajták – 200 éves törzskönyvi adatbázis – megfelelő biológiai alapok 	<ul style="list-style-type: none"> – a hagyományos fajták alacsony teljesítményvizsgálati szintje – minőségi tenyészállat importok hiánya – nem megfelelő tenyésztés irányítás – technikai/informatikai hiány – nem megfelelő minőségbiztosítás
Lehetőségek (3)	Fenyegetettségek (4)
<ul style="list-style-type: none"> – hagyományos fajták korszerűsítése – állami segítséggel, importokkal, szaporító anyaggal a hátrány csökkenthető – felhasználóbarát informatikai rendszer kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> – tenyészállat és szaporító anyag import költséges, féltő, hogy a gazdasági válság miatt akadályokba ütközik – hagyományos fajtáinkat kiszorítják/eltüntetik a külföldi fajták

Forrás: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (2019)

(1) strengths, (2) weaknesses, (3) opportunities, (4) threats

A szervezett keretek között történő lótenyésztés Magyarországon a 18. század elején vette kezdetét. Állami méntelepekről fedező méneket helyeztek ki különböző tenyész-körzetekbe, köztenyésztési kancák fedeztetésének céljából. 1989-ig a tenyésztés célját, profilját és eszközeit állami szabályozók határozták meg. Az 1989-es év új helyzetet hozott, mert az egyesülési jogról szóló törvény alapján létrejöhettek az egy-egy fajtaért felelős fajtatenyésztő egyesületek. 1989 decemberében a közös célok megvalósítása érdekében a tenyésztő- és sportegyesületek közös szövetséget alapítottak, amelynek neve Magyar Lótenyésztő és Lovassport Egyesületek Országos Szövetsége. 1989-ben központi irányításhoz szokott tagokkal vette kezdetét a mindenféle hagyományt nélkülöző egyesületi élet (*Bokor et al., 2011*).

Az újonnan létrehozott jogszabályi háttér az alábbi feladatokat osztotta egyesületi hatáskörökbe:

- az adott lófajta arculatának kialakítása,
- a fajta méneskönyvének összeállítása, megjelentetése,

- a tenyésztési irányok, célok kitűzése, a tenyésztési módszer meghatározása, tenyésztési programok kidolgozása és végrehajtása, a szelekciós módszerek meghatározása,
- a tagok lóállományának bírálata, minősítése, tenyészértékbecslés,
- fedezőménnek tenyésztési engedélyének kiadása és megvonása,
- a tenyészállat-előállítás szervezése, célpárosítások megvalósítása, a fedezőménnek beosztása, a javító hatású fedezőménnek kiválasztása és széles körű alkalmazása,
- teljesítményvizsgálatok szervezése,
- a tagok érdekképviselése,
- szaktanácsadás, szakmai szolgáltatások,
- hagyományok ápolása,
- kiállítások, tenyészszemlék, árverések szervezése,
- nemzetközi kapcsolatok kiépítése.

Magyarországon jelenleg 16 fajtaegyesület tartanak nyilván, amelyek profiljaik és irányvonalaik szerint különböznek egymástól.

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A lovak hasznosítása Magyarországon

A lovak hasznosítása az utóbbi évtizedekben a világ minden táján, így Magyarországon is megváltozott. Egyes hasznosítási módok (pl. bányaló, lóvasút, hajóvontatás, postakocsi vontatás, tűzoltókocsi vontatás) már teljesen feledésbe merültek, míg más módok ugyan visszaszorultak, de – kisebb jelentőséggel – még jelen vannak (pl. katonai használat, lovasrendőrség, szolgálati ló, málhásló, cirkuszi ló, hagyományőrző lovasbemutatók) (*Bokor et al., 2011*). Napjainkban egyre inkább elterjedt a ló szabadidős, hobbicélú tartása, amely korábban ismeretlen volt (*Gombkötő et al., 2016b*). Jelenleg a legnépszerűbb hasznosítási módok közé tartozik a lovas turizmus (*Novotni, 2008*), a ló- és lovassportok, valamint a terápiás foglalkozás.

Lovas turizmus

Ma Magyarországon a lovas turizmus mintegy fél millió embert érint, köztük az aktív lovasokat, és a lovas szektort kiszolgáló személyeket, mint például a takarmánykészítőket vagy állatorvosokat. A lovas turizmus legfőbb kínálati elemei Magyarország egész területén megvalósíthatók. A vidék és a nagyobb városok lovas turizmusa jelentősen eltér egymástól. A nagyobb városok lovardáiban – a nagyvárosi feltételek, adottságok miatt – leginkább lovardai szolgáltatásokkal foglalkoznak. A tereplovaglás lehetőségei leginkább vidéken adóttak, rövidebb és hosszabb időtartamú lovas túrák formájában. A lovas turizmus a vidéki népesség helyben tartásában meghatározó szerepet tölt be, mivel a lovas ágazat számos más tevékenység bevonásával is működik, például a kerékpár turizmus (a túraútvonalak kialakítása miatt), valamint a bor-és gasztronómia turizmus (a közös kiváló marketing és igényes vendégkör kialakulása miatt). A szántóföldi művelés alól kivont mezőgazdasági területek részben lovas turizmussal hasznosíthatók, ezzel pedig az ágazat a vidék lakosságának alternatív jövedelemszerző forrást teremt (*Magyar Turizmus Zrt., 2009*). Magyarországon a Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség, mint szakmai érdekvédelmi szervezet 1998-ban jött létre. A szövetség célja a lovas turisztikai szolgáltatások minőségének javítása, a szolgáltatók továbbképzésének megszervezése révén a vendégkör növelése, valamint a lovas turisztikai létesítmények átlátható rendszerének kialakítása. A szövetség megalakulásának pillanatától kezdve részt vesz a lovas ágazatot célzó fejlesztési programok, stratégiák kialakításában (*Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség, 2021*). A Kincsem Nemzeti Lovasprogram tervei alapján Magyarországon jelenleg 4 lovas turisztikai útvonal kiépítését végzik. Az első ilyen útvonal, az EuroHorse 1 az ország északi részét érinti, és 2022-től bejárható. Az útvonal mentén 31 olyan fogadóközpont alakítottak ki, ahol lehetőség adódik a lovak elszállásolására. Az egyik ilyen fogadópont, a GINOP forrásból létrejött edelényi Városi Sport- és Szabadidőközpont különösen kiemelkedő helyszín, ugyanis a központ az egyik helyi általános iskola tanulóit lovas órákra is várja.

Ló-és lovassportok

Ahhoz, hogy a hazai lovas életről átfogó képet kapjunk, elengedhetetlen a ló, -és lovassportok alapvető ismerete. A lósport egy rendkívül összetett sport ágazat. Különbséget kell tenni a lóverseny, és a lovas sportok között. Lóversenyeken a lovak

egyszerre futnak, a lovas szerepe másodlagos, a lovak teljesítménye (gyorsasága, kitartó képessége) számít. Lóversenyzésen belül két kategóriát különböztetünk meg, a galoppot és az ügetőt. Ma a lóversenyeket Magyarországon a Kincsem Parkban rendezik. A lóversenyfogadási forgalom az utóbbi években a magyarok körében egyre népszerűbb. A versenyzési feltételek is sokat javultak. 2019-ben a Kincsem Parkban úgynevezett életpályamodellt vezettek be, amely szerint a zsokékat, lovászokat, trénereket teljesítményarányos jövedelemben részesítik. A juttatásokat 2020-ban további 5%-kal emelik, ez tovább népszerűsítheti az ágazatot. Az egyedülálló környezet és a versenyek hangulata nem csak a családok, hanem a fiatalok körében is népszerű. A vidéken élők is szívesen látogatják a nagyszabású rendezvényeket a Kincsem Parkban. Az izgalmas versenyek mellett zene, tánc, gasztronómia, film, művészet és még sok egyéb program várja a látogatókat (Bóka et al., 2013).

Lovasversenyeken a lovasok mérik össze tudásukat. Természetesen a lovak képessége itt sem elhanyagolható. A lovak egyesével teljesítik a pályákat, amelyeknek pontozása és elbírálása versenyszámonként változik. Hazánkban a legkedveltebb és legismertebb lovassport a díjugratás. 2019-ben Magyarországon 1106 versenyző regisztrált és aktívan versenyzett a díjugratásban. Az ország minden régiójában szerveznek versenyeket, valamint Magyarország néhány lovas létesítménye képes országos és nemzetközi versenyek lebonyolítására is (Bóka et al., 2013). A military – vagy más néven lovastusa – a legnehezebb lovas szakágnak számít. A verseny 3 részből áll: az előbb említett díjlovaglás és díjugratás mellett a rendezvény harmadik összetevője a tereplovaglás (Endrődy, 1959). A lovastorna hazánkban 1984-óta elismert sportág, napjainkban leginkább a gyermekek körében népszerű. A sport által a gyermekek kiváló egyensúly érzékre tesznek szert, ugyanis a lovak hátán (mozgásban) különféle akrobatikus elemeket mutatnak be. Magyarországon jelenleg leginkább Kaposváron, Máriakálnokon, Kiskunhalason és Pesten szerveznek versenyeket. A mai lovassportok közül a távlovaglás tekint vissza a legrégebbi múltra. A távlovaglás, mint hivatalos sportág, Magyarországon 1988-óta létezik. A szakágban a kiváló erőnlét alapkövetelmény, ló és lovas felé egyaránt (Jónás, 2008). Hazánkban egy szezonban öt alkalommal szerveznek magyar bajnoki futamokat távlovaglásban. Az öt futam összetett eredménye után hirdetnek bajnokot. 2019-ben Tiszakécskén, Bükkösdön, Izsákon és Mágocson is szerveztek távlovagló versenyt Magyarországon. A fogathajtás 1970-ben vált hivatalos, szervezett sportággá. Szabályai szerint a díj-, marton- és

akadályhajtasból álló versenyszámokban a hibapontok végösszege alapján alakul ki a sorrend (Gallovits et al., 2011).

Lovas terápiás foglalkozás

A lovasterápiás szolgáltatás egy olyan fejlesztés jellegű tevékenység, amelyben a lovaglás és a lóval való foglalkozás segítséget nyújt a szellemi vagy testi fogyatékossggal élő emberek számára. A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány nyilvántartása alapján országosan 40 vállalkozás és 300 magánszemély foglalkozik terápiás lovas szolgáltatással. A rászorulóok száma növekvő tendenciát mutat, a módszert egyre több orvos ajánlja. A tevékenység Magyarországon egyre nagyobb népszerűségnek örvend, a szövetséget több nagynevű multinacionális vállalat is támogatja (Bozori, 2002; Bozori 2005; Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány, 2021).

Jelentős lovas létesítmények Magyarországon

Magyarországon az utóbbi évtizedekben újra fellángolt a lovaskultúra terjesztése iránti igény. Jelentős fejlesztéseket hajtottak végre hazánk valamennyi lovardájában. Ehhez nagy segítséget és útmutatást nyújtott a Kincsem-Nemzeti Lovasprogram elkészítése. Magyarországon a jelenleg működő legjelentősebb lovasintézmények közé tartozik a mezőhegyesi Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt. (jogelődje a Mezőhegyesi Nemzeti Ménesbirtok), a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, az Állami Ménesgazdaság Szivásvár, a budapesti Nemzeti Lovarda, valamint a kecskeméti Pataki-Ménes Airvent Lovas Klub.

A mezőhegyesi Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt. nem csak Magyarország, hanem Európa legrégebbi állami birtoka. Mezőhegyes Magyarország Dél-Alföldi régiójában található, Békés megyében. A birtok alapítói határozata 1784-ben látott napvilágot. 2004-ben megalakult a Mezőhegyesi Állami Ménes Kft., melynek feladata a hagyományörzés, és a 220 éves múltú lótenyésztés méltó folytatása, a nóniusz, a gidrán, a furioso, a magyar sportló, és az ügető fajták genetikai és tenyésztékének megőrzése. A magánosított Mezőhegyesi Ménesbirtok Rt.-t 2016-ban vásárolta vissza az állam, és újraegyesítette a tevékenységeket. 2017-től a gazdaság hivatalos neve Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt, melynek jelenlegi területe 9862 ha,

dolgozóinak száma pedig 520-550 fő. A ménesbirtok ugyan jelentős turisztikai vonzerővel rendelkezik (lovaglás, lovaskocsikázás, múzeum, hotel), a gazdaságnak alapvetően nem célja a turisztikai fejlesztés, a turisták számára inkább a meglévő tradicionális örökségeket kínálják. A birtokon előszeretettel szerveznek családi programokat, konferenciákat, országos és regionális lovas versenyeket. A telep további fejlesztésével kapcsolatban nagyon sok javaslat érkezett, a jövőben tervben van a vetőmag üzem továbbfejlesztése, a szarvasmarhatelep korszerűsítése, illetve a precíziós gazdálkodásra való áttérés (*Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt., 2021*).

A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok csaknem 200 éve szolgálja Magyarország lovaskultúráját. Bábolna Komárom-Esztergom megye nyugati szélén található, a Közép-Dunántúli régióban. A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok területén a gyönyörű istálló mellett egy hotel és egy étterem is található, valamint a 20 ha-os csikótelep közelében egy arborétumot is megcsodálhatnak a látogatók, így nem csak a lovak szerelmeseinek érdemes ellátogatni a helyszínre. A gazdaság melléktevékenységként foglalkozik turisztikai lehetőségekkel. A Nemzeti Ménesbirtok főtevékenységének államháztartási szakágazati besorolása a „ló, lóféle tenyésztése”, de a telep alaptevékenységei közé tartozik még a növénytermesztés, állattenyésztés és kapcsolódó szolgáltatások, génmegőrzés, fajtavédelem, erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás, zöldterület-kezelés, sportlétesítmények működtetése, edzőtáborok szervezése, versenysport- és utánpótlás-nevelési tevékenység támogatása, iskola, diáksport tevékenység támogatása, üdülői szálláshely szolgáltatás és étkeztetés, múzeumi gyűjteményi, kiállítási tevékenység, történelmi helyszín megóvása, valamint egyéb szabadidős tevékenységek biztosítása (*Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, 2021*).

Magyarország további fontos és meghatározó lovas létesítménye a Budapesten található Nemzeti Lovarda, melynek történelme egészen 1877-ig nyúlik vissza. Az intézmény és tevékenységi köre az elmúlt közel 150 évben számos fejlesztésen ment keresztül, és bár a második világháború és a 2000-es évek forráshiánya a csőd szélére sodorta, 2009-ben egy széleskörű, polgári összefogásnak köszönhetően a Nemzeti Lovarda újra kivirágzott. Jelenleg a Nemzeti Lovardáért Közhasznú Alapítvány fennhatósága alatt, az általa alapított gazdasági társaság, az N. L. Sportlétesítmény Kft. üzemelteti, és azóta is folyamatosan fejleszti. Napjainkban a Nemzeti Lovarda már világszínvonalú versenyeket is képes lebonyolítani. A Tattersall folyamatosan „rég-új” célokat tűz ki maga elé. Mind ez, mind pedig a Nemzeti Lovasprogram azt szolgálja,

hogyan Magyarországot újra lovas nemzetként ismerje a világ. A Nemzeti Lovardáért Alapítvány tevékenysége közé tartozik többek között a lovarda működtetése, bértartás biztosítása, lovassport versenyek szervezése, lebonyolítása, oktatás, valamint konferenciák szervezése (*Nemzeti Lovarda, 2021*).

Az 1952-ben alapított Szilvásvárad Állami Gazdaság, mai nevén Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad, a Bükk-fennsíkon található, az Észak-Magyarországi régióban. A helyszín földrajzi adottságai tökéletesen kielégítik a lipicai lótenyésztés igényeit. Jelenleg körülbelül 250 lipicai egyed található a telepen. A ménes fedezőménekből, éves csikókból, és 70 tenyészkancából áll. Az éves csikók 3 éves korukig a Bükki Nemzeti Park egyik kiemelten védett részén nevelkednek. A Ménesgazdaság feladata a magyarországi lipicai törzstenyészet fenntartása. A gazdaság nagyon sok lovas programmal kedveskedik a turistáknak. Előzetes egyeztetés alapján az idelátogatóknak lehetőségük van fogatos méneslátogatásra, lovardai lovaglásra, amatőr fogathajtásra, erdei lovaglásra. A helyszínen előszeretettel szerveznek lovasbemutatókat, országos és regionális lovasversenyeket (*Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad, 2021*).

A Pataki-Ménes Airvent Lovas Club Kecskeméten található, az ország Dél-Alföldi régiójában. Történelmi szerepe ugyan nem bír olyan jelentőséggel, mint a fentebb tárgyalt lovardáké, viszont Magyarországon a telep az egyik legkorszerűbb lovardának számít. A magántulajdonban lévő birtok egy 35 ha-os legelővel rendelkezik, amely terület nagy segítséget nyújt a fiatal lovak felnevelésében. A ménes kancaállománya Európa szerte elismert fajtákra épül: holsteini, francia háttas, holland sportló, svéd félvér stb. A kancákat magasan telivérezett, nagy teljesítményű, jó vérvonalú ménekkel fedeztetik. Az itt született csikók közül több eredményesen versenyzik. A Pataki-Ménes lóállománya tenyész-egyedekből, sportlovakból, évjáratú csikókból, valamint az idősebb nyugdíjas lovakból áll. A lovak 50%-a 1-5 éves fiatal egyedekből áll. Jelenleg az állományból 40 ló rendszeres részvevője hazai, és nemzetközi versenyeknek. Az intézmény jelenleg sportlovak kiképzése és versenyeztetése mellett fedeztetéssel, lóeladással és rangos versenyek szervezésével is foglalkozik. A turisztika nincs jelen az intézmény szolgáltatásai között. (*Pataki Ménes, 2021*)

A tanulmány célja ezen intézmények összevetése, az intézmények közötti hasonlóságok és különbségek feltárása volt.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A hazai tradicionális lovas létesítmények felmérése 2021 tavaszán, kifejtendő válaszokat igénylő kérdőív kitöltésével történt. Az öt intézmény közül három töltötte ki a kérdőívet; a mezőhegyesi Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt., a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, valamint az Állami Ménesgazdaság Szilvásvár. Ennek megfelelően a tanulmány e három intézménnyel foglalkozik, azonban a három intézmény területi elhelyezkedésüket tekintve Magyarország nyolc statisztikai régiójából hármat lefednek (Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország, Dél-Alföld).

A kérdőív négy fő téma köré épült fel: a foglalkoztatottsági és infrastrukturális adatokra, a tevékenységi körre (részletezve a lovagoltatást, mint szolgáltatást), a tenyésztési adatokra, valamint a versenyszervezéssel kapcsolatos információkra. A primer adatbázis kialakítása mellett az intézmények szűkebb környezetét szekunder adatbázisok adatainak segítségével vizsgáltuk. Ez utóbbiak azonban csak megyei szinten álltak rendelkezésre. Az adatok feldolgozása részint leíró, részint egyszerűbb statisztikai módszerekkel (átlag, viszonyszám, grafikus ábrázolás) történt. A kérdések közötti összefüggések feltárására többváltozós korrelációs számítást végeztünk.

EREDMÉNYEK

Az intézmények megyéire vonatkozó adatok és jellemzők a 2. táblázatban láthatók.

2. táblázat: Tradicionális lovas intézmények megyéinek adatai, 2020

Table 2: Data of the counties including the traditional equestrian institutions, 2020

Megye (1)	Népesség (fő) (2)	Lólétszám (egyed) (3)	1000 főre jutó lólétszám (egyed) (4)	Működő lovardák száma (bértartás és lovasoktatás lehetőségekkel) (5)
Komárom-Esztergom	297 454	1600	5,1	26
Heves	295 792	1600	5,2	17
Békés	338 025	2800	7,9	16

Forrás: a KSH és a TeIR adatai alapján saját szerkesztés

(1) county, (2) population (persons), horse population (number), horse population per 1000 capita (number), operating riding stables

Hipotézisünk szerint a megyében található regisztrált lovardák száma pozitív irányú kapcsolatban áll a lólétszámmal, valamint az ezer főre jutó lovak számával. E feltevést azonban a 2. táblázat adatai megcáfolták. A legtöbb jószággal 2018-ban – a vizsgált három megye közül – Békés megye rendelkezett, ezzel ellentétben itt a legalacsonyabb a regisztrált lovasiskolák/lovardák száma. Ennek egyik magyarázata lehet, hogy az alföldi térségekben nagyon gyakori a háztáji állattartás, ezzel együtt a lótarás is, amely növeli a lólétszámot. Megfigyelhető továbbá az is, hogy Komárom-Esztergom megyében található a legtöbb olyan lovarda, amely internetes elérhetőséggel vagy honlappal rendelkezik, tehát itt több igény van a bértartásra, illetve a lovasoktatásra. Ezen példán keresztül érzékelhető a nyugati országrész erős urbanizációja.

A három vizsgált lovas intézmény kérdőívből származó alapadatai a 3. táblázatban láthatók.

3. táblázat: Tradicionális lovas intézmények jellemzői

Table 3: Characteristics of traditional equestrian institutions

	Mérték- egység	Bábolna Nemzeti Ménésbirtok	Nemzeti Ménésbirtok és Tangazdaság Zrt.	Állami Ménés gazdaság Szilvásvár ad
Jogi forma	-	(állami) kölségvetési intézmény	zártkörűen működő részvénytársaság	(állami) kölségvetési intézmény
Foglalkoztatottak létszáma	fő	56	40	58
Ingázó foglalkoztatottak lakóhelyének távolsága	km	0-30	0-80	0-40
Épületek száma	db	21	17	18
Legfőbb (legnagyobb arányú) tevékenységek és azok aránya	-	tenyésztés (45%) fedeztetés/ termékenyítés (29%) ló eladás (10%)	tenyésztés (60%) ló eladás (20%) versenyszervezés (10%)	tenyésztés (40%) versenyszervezés (30%) ló eladás (12%)
Legjövödelmezőbb ágazat	-	növénytermesztés	ló eladás	tenyésztés
Veszteséges ágazat	-	-	lovaskocsikáztatás, lovagoltatás	-
Bértartott lovak száma	egyed	1	-	5
Lovagoltatás		nem	igen	igen
Tanítványok létszáma	fő	nem releváns	50	20
Tanítványok életkora	év	nem releváns	<18	<18
Tanítványok lakóhelyének távolsága	km	nem releváns	0-50	0
Tanulható lovasportok	-	nem releváns	díjugratás díjlovaglás	díjlovaglás fogathajtás

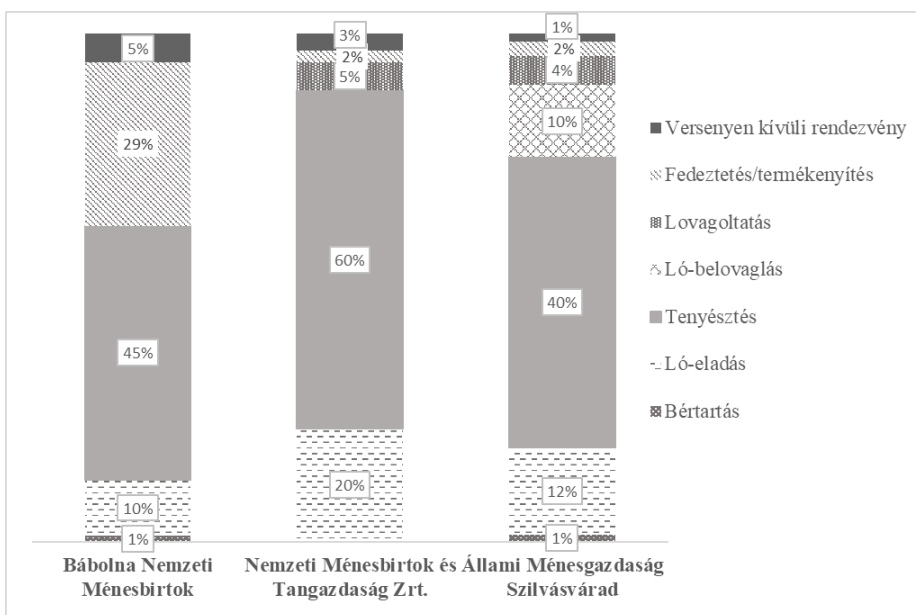
TRADICIONÁLIS LOVAS LÉTESÍTMÉNYEK MAGYARORSZÁGON

			fogathajtás	lovastorna
Egy év alatt születő csikók átlagos létszáma	egyed	72	56	50
Született csikók értékesítési ideje	év	2-8	3-4	3-
Fedezőmének száma	egyed	11	8	18
Fedezett kancák száma	egyed	90	65	68
Termékenyítő anyag külföldi értékesítésének aránya	%	2-3	<1	20
Versenyek száma évente	db	18	5	15
Nemzetközi versenyek	-	igen	igen	igen
Lóversenypálya befogadóképessége	fő	1000-1500	2000	6500
Versenyek hirdetésének felülete	-	lovas magazin saját honlap	közösségi média helyi és megyei sajtó rádió	saját honlap közösségi média egyéb internetes felületek sajtó
Országos versenyre érkezők lakóhelyének regionális elhelyezkedése	-	Dunántúl	Közép- és Dél-kelet-Magyarország	Észak-kelet Magyarország
Nemzetközi versenyeken részt vevő külföldi versenyzők aránya	%	30-70	40	50

Forrás: saját vizsgálat

A felkeresett lovardák közül a mezőhegyesi intézmény egy zártkörűen működő részvénytársaság, míg a bábolnai, illetve a szilvásváradai központ állami költségvetési intézmény. Az ott dolgozó személyek száma nagyjából intézményenként azonos (40-50 fő), amelybe beletartoznak az irodai alkalmazottak, a pénzügyi és munkaügyi osztály tagjai, a ménesek adminisztrátorai, a telepvezetők, az állatgondozók és a lovászok. Az intézményekben dolgozók a telephelytől átlagosan 20-30 km-re laknak. Az épületegyüttesek összetétele intézményenként változó. A bábolnai ménesbirtok 1 főépülettel, 16 db istállóval, 4 db szociális helyiséggel és 10 db irodával rendelkezik. A mezőhegyesi birtokon 8 db sokférőhelyes istálló, 4 db iroda és 5 db szociális helyiség található. A szilvásváradai központ 8 istállóval, 1 irodaházzal, 3 kiállító helyiséggel, 1 fedeles lovardával, 1 nyitott stadionnal és egy hozzá tartozó kiszolgálóhelyiséggel büszkélkedhet. Elmondásuk szerint mindegyik intézmény az uniós és hazai irányelveknek megfelelően jó gazda gondosságával vigyáz földterületeik állapotára. A mezőhegyesi birtok külön hangsúlyozta a szelektív hulladékgyűjtés fontosságát, valamint a veszélyes hulladékok megfelelő tárolását.

A következőkben a vizsgált centrumok fő-és melléktevékenységeinek arányát és azok kiegészítő adatait vettük górcső alá (*1. ábra*).

1. ábra: Tradicionális lovas intézmények által nyújtott szolgáltatások megoszlása (%), 2020

Figure 1: Distribution of services provided by traditional equestrian institutions

Forrás: saját szerkesztés

A 3. táblázatban és az 1. ábrán is jól látszik, hogy a ménesgazdaságok fő tevékenysége egyértelműen a tenyésztés. Ehhez szorosan kapcsolódó munka a fedeztetés/termékenyítés. Az adatok szerint a három intézmény közül a Bábolna Ménesbirtok ló sperma értékesítéssel és „idegen” (nem intézményen belüli) fedeztetéssel is foglalkozik. A másik két gazdaság inkább intézményen belüli fedeztetést vagy termékenyítést folytat. Az átlagos éves csikószületések száma a szilvásváradai és a mezőhegyesi telepen hasonló, körülbelül 50-60 egyed közötti. A csikókat Szilvásváradon 2 éves kor alatt, Mezőhegyesen 3-4 éves korukban értékesítik. Szilvásvárad telepe külön jelezte, hogy az utóbbi években egyre nagyobb igény érkezik külföldről a termékenyítő anyagokra. A bábolnai intézményben évente 70-75 csikó születik, fele a bábolnai, fele a dióspusztai legelőn. A csikókat 2-8 éves koruk között értékesítik, ez egy viszonylag nagy időintervallum, tehát a gazdaság nem mindenáron törekszik a csikókori eladásra, kinevelés után is továbbadhatják az egyedeket.

A tenyésztés mellett a mezőhegyesi és szilvásváradai intézmény lovagoltatással, lovas oktatással is foglalkozik, azonban nem számottevő mértékben, tanulóik száma az intézmények méretéhez és a lovak számához viszonyítva alacsony. Ennek oka lehet egyrészt a munkaerő- és szakemberhiány, másrészt a tevékenység veszteges mivolta. E szoltáltatás elsősorban a fiatalabb korosztály körében népszerű, a tanítványok életkora mindkét intézmény esetében 18 év alatti. Míg Szilvásváradon inkább helybeliek veszik igénybe ezt a szolgáltatást, addig Mezőhegyesen 50 km-es sugarú körzetből érkeznek tanítványok. Ez azonban nem magyarázható a térségben található lovardák számával, mivel a két megyében a számuk közel azonos, elhelyezkedésük egyenletes. A mezőhegyesi ménésbirtokon a tanulók díjugratást, díjlovaglást, és fogathajtást tanulhatnak. A tanítványoknak lehetőségük van az intézmény színeiben rajtengedélyvizsgát tenni, amellyel részt vehetnek az országos, illetve regionális versenyeken. A szilvásváradai lovascentrumnál a szolgáltatás igénybevételéhez alapszintű lovas- és lovaglástudás szükséges. Ebben az intézményben a tanulók díjlovaglást, fogathajtást, és lovastornát sajátíthatnak el. A bábolnai gazdaság nem foglalkozik növendékek nevelésével.

Lovas versenyeket mindhárom intézmény szervez, legnagyobb arányban a szilvásváradai gazdaság, amely évente mintegy 15 versenynek (fogathajtó és díjugrató) ad otthont. Az intézmény tevékenysége ezidáig kimerült az országos szintű versenyek lebonyolításában, de 2020-tól már nemzetközi rendezvényeknek is teret biztosít a helyszín. A fedeles lovarda 700 fő, míg a stadion 6500 fő befogadására alkalmas. A legtöbb versenyző Észak-Magyarország és Észak-Alföld régióiból adja le nevezéseit. A dunántúli versenyzők aránya itt nagyon alacsony. Az események alatt mobil istállóban körülbelül 350 jószágot tudnak elszállásolni. Nemzetközi versenyek esetén a nevezők 50%-a külföldi induló és a nevezések a szomszédos országokból érkeznek. A szervezők elmondása szerint a fogathajtó versenyekre a legnagyobb az érdeklődés, ezt követik a díjugrató versenyek. Az utóbbi 5 évben az eseményeket online formában is közvetítik, amelyeknek átlagos nézettsége 150 fő, utólagos méréssel és visszánézéssel 5000 fő. Bábolnán a ménésbirtok egy év alatt 16 ceremóniát (11 díjugrató és 5 military versenyt) szervez, amelyek 98%-a országos és 2%-a nemzetközi szintű. Az intézmény 1500 fő befogadására képes, és egy rendezvény ideje alatt 260 lovat tudnak elszállásolni. A lovak és a lovasok nemzeti versenyek alkalmával többnyire a dunántúli megyékből érkeznek. Nemzetközi rendezvények esetén az indulók 30%-a külföldi, akik európai

országokból – főként Ausztriából – érkeznek. A leglátogatottabb versenyszámok a nagydíjak, illetve az úgynevezett „show” -számok. Az intézmény kiemelte, hogy a koronavírus járvány nagyban befolyásolta forgalmukat, amelynek még most is érzik a hatását, hiszen a pandémia előtt nagyobb közönségük volt. Ezen gazdaság szintén él az események élő online közvetítésének lehetőségével, amely nagyon nagy népszerűségnek örvend. A mezőhegyesi ménésbirtok egy évben 5 versenyt rendez, amelyek közül 3 regionális, 1 nemzeti és 1 nemzetközi szintű. A lóversenypálya 2000 főnek tud nézőteret biztosítani. A területre a lovasoknak a rendezvények ideje alatt lehetőségük van ponyvaboxot építeni, ezen kívül 70 egyednek boxos szállóhelyiség bérelhető. A regionális versenyekre átlagosan 80, a nemzeti díjugrató versenyekre 150-200 induló érkezik. A megméretetések résztvevői általában közép- és dél-kelet magyarországi lovasok. A közönséget leginkább a fogathajtás és a maraton versenyszámok vonzzák. Az online közvetítéseken kívül a gazdaság saját youtube csatornával is bővítette az internetes felületei számát. Mindhárom intézmény esetében elmondható tehát, hogy a versenyzők mind az országos, mind pedig a nemzetközi versenyekre elsősorban a szomszédos vagy közeli térségekből érkeznek.

2020-ban a koronavírus járvány miatt valamennyivel kevesebb versenyt szerveztek a gazdaságok, de megfelelő korlátozásokkal és zártkapus rendezvényekkel hamar folytathatódott a versenyszezon. Ebben az évben a szilvásváradai és a bábolnai intézmények az országos versenyek rendezését preferálták, míg a mezőhegyesi gazdaság eseményeinek majdnem felét a regionális rendezvények nyújtották. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy míg Mezőhegyes csupán 4 versenyt szervezett addig a másik két gazdaság kétszer annyit, emiatt még szemléletesebb a különbség.

A versenyeket mindhárom intézmény széles körben hirdeti, a saját honlap mellett más internetes felületeket, nyomtatott sajtót és egyéb médiumokat is használnak erre a célra.

Versenyen kívüli rendezvények szervezése leginkább Bábolnára jellemző, amelynek legnagyobb volumenű eseménye a Bábolnai Gazdanapok.

A vizsgált gazdaságokban vendéglátó egységet nem üzemeltetnek, a rendezvényekre külső árusok érkeznek.

Az elmúlt években mindhárom intézmény jelentős fejlesztésen ment keresztül. A Bábolna Ménésbirtok felújításáról szóló ütemtervek 2014-ben jelentek meg. A fejlesztés 2,5 milliárd forint állami támogatásból valósul meg, amelynek főbb területei egy új fedeles lovarda (pályával, nézőtérrel és boksokkal) felépítése, két díjhajtó pálya

kialakítása, valamint a ménesbirtokhoz tartozó Imperial Hotel felújítása. A ménesbirtok működésének fejlesztésére az utóbbi időszakban igénybe vette az őshonos állatok támogatását valamint a vemhes kancák után járó támogatást is. A mezőhegyesi intézmény pályázati támogatásokat nem vett igénybe az elmúlt időszakban, azonban a tangazdaság 2021-ben 9,55 millió forint tőkeemelést kapott az államtól fejlesztésekre. Ebből a forrásból egy új kollégiumot, egy tornacsarnokot, és egy vetőmagüzemet fognak létrehozni. A ménesbirtok modernizációján keresztül az állam azt kívánja bemutatni, hogy napjainkban miként lehet úgy gazdálkodni egy nagybirtokon, hogy az egész ország profitáljon belőle. A fejlesztés célja egy olyan transzparens nagygazdaság létrehozása, amely egy magyar gazdának teljes mértékben átlátható és lemásolható. Az Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad 2018-ban a Kincsem Nemzeti Lovasprogram keretein belül Közép-Európa legújabb és legmodernebb lovas centrumává vált. A fejlesztés 4 év alatt készült el 6,8 milliárd forintból. Az összeget nézőtér felújítására, egy fedeles lovarda készítésére és egy nemzetközi szabványnak megfelelő lovaspálya létrehozására fordították. Az intézmény az elmúlt időszakban nem élt pályázási lehetőségekkel. A központ minden évben fix keretösszeget kap az Agrárminisztériumtól, amely támogatások rendezvények szervezésére fordíthatók. Ez az összeg fedezi a ceremóniák alatt kiosztott serlegeket, szalagokat és egyéb nyereményeket a lovasok részére.

Az intézményeknél vizsgált jellemzők közötti összefüggéseket többváltozós korrelációs számításal határoztuk meg. E vizsgálat eredményeiből arra a következtetésre jutottunk, hogy a legtöbb tényező alakulása leginkább az intézmények jogi formájával magyarázható. A jogi formával, mint változóval a 18 függő változó közül 9 (foglalkoztatottak létszáma, lakóhelye, tenyésztés aránya, veszteséges ágazat megléte, tanítványok létszáma, lakóhelye, csikók értékesítési ideje, versenyek száma, külföldi versenyzők aránya) rendkívül szoros ($r > |0,97|$) összefüggésben áll. A vizsgált intézmények közül kettő állami költségvetési intézményként (azaz nonprofit szervezetként), egy pedig zártkörűen működő részvénytársaságként működik, ami profitorientált szervezet, és ez a szervezési feladatokat jelentősen meghatározza. A profitorientált szervezetnél ugyanis a másik két intézményhez képest – a költségek racionalizálását szem előtt tartva alacsonyabb a foglalkoztatottak száma, míg az árbevétel növelését megelőzve jóval több tanítványt fogadnak, ráadásul messzebből érkezőket is. Emellett a tevékenységeken belül magasabb – a jövedelmezőbb –

tenyészési tevékenység aránya, a megtérülési ráta javítása érdekében pedig a csikókat fiatalabb korban értékesítik. E szervezetnél veszteséges ágazat is megfigyelhető, éppen emiatt célja a fenti gazdasági mutatók javítása. Az állami fenntartású szervezetekre összességében jellemző, hogy több versenyt szerveznek, és a nemzetközi versenyeken résztvevő külföldiek aránya is magasabb.

KÖVETKEZTETÉSEK

Magyarország egyre inkább törekszik a lovas ágazat népszerűsítésére, azonban még mindig vannak területek, amelyeken intézményi vagy intézményközi megoldásokkal további fejlesztéseket lehetne megvalósítani. Az egyik legfontosabb tényező az utánpótlás kinevelése, mind a lovak, mind pedig a lovasok tekintetében. A három intézmény vizsgálatából kiderült, hogy mindhármuk alacsony arányban foglalkozik lovak kiképzésével, illetve lovasok oktatásával. Nyilvánvalóan a ménésbirtokok célja elsősorban a tenyésztés. Ettől függetlenül a lovak és a lovasok versenyekre való felkészítése a vizsgált centrumokban is nagyobb arányban jelenhetne meg, mivel a lovardák adottságai a képzéseket teljes mértékben lehetővé tennék, a szolgáltatásfejlesztés további beruházásokat nem igényelne. Amire szükség lenne, az a további szakemberek felvétele és foglalkoztatása. A tevékenységfejlesztés tehát nem merülne ki csak lovak, vagy csak lovasok képzésében, a két célt párhuzamosan kellene megvalósítani, hosszútávon azonban rendkívül jövedelmező tevékenység alakulhat belőle. A lovasok edukációja összetettebb és szervezettebb munkafolyamatot igényel. A kezdeményezés célja a fiatal lovas tehetségek támogatása lehetne, méghozzá az olyan növendékeké, akik még nincsenek a versenyzés világában, viszont tehetségük felfedezésével és gondozásával a jövőben élsportolókká válhatnának. A Magyar Lovas Szövetség már foglalkozik hasonló program alkalmazásával a Talent Program keretében, azonban ez a tehetségkutató tevékenység a már versenyző fiataloknak nyújt lehetőséget. Ehhez a folyamathoz kezdetben képzett lovak és szakemberek szükségesek. A jövőben azonban ezekből a fiatal tanulókból is hozzáértő szakember válhat. Tehát a program elindítása nagyobb erőfeszítést követelne, viszont egy eredményes és jövedelmező ágazat válhatna belőle, jóval több képzett lóval és specialistával, úgy, hogy közben a tenyésztés szektora nem sérül.

Emellett az intézményeknek – a már jelenleg is meglévő – együttműködéseiket erősíteni kellene, elsősorban más típusú tevékenységet végző szervezetekkel. Ez a kezdeményezés nem igényel különösebb forrást, azonban értékes kapcsolatokat hozhat létre. Minden érintett településen található színvonalas étterem vagy hotel, és a vizsgált intézmények mindegyike már most is kapcsolatban áll valamilyen szálláshellyel és étteremmel. Ezenkívül a felsőoktatási intézményekkel való társulás is célszerű lenne, elsősorban a szakirányú intézményekkel, de a marketing, az adminisztráció és tervezés tudománya is beépíthető lenne a gazdaságok menedzsmentjébe. Ezen együttműködések létrejöttével a tanulók egyetemi éveik gyakorlatiasabbá, színesebbé válna, és természetesen az intézményt és ezzel együtt a lovas szektort is népszerűsítene. A társulás a lovascentrumok számára a tudomány területén, akár az állattenyésztés, akár a növénytermesztés fejlesztésében is nagy előnyt jelentene. Tenyésztési vonalon a hazai lótenyésztés gyengeségei csupa olyan szemléletet tartalmaznak, amelyet az agrárfelsőoktatás segítségével orvosolni lehetne, például az alacsony teljesítményvizsgálati szintet, vagy a nem megfelelő adminisztratív, és a technológiai vagy informatikai hiányt. Sport vonatkozásában a kötelező testnevelés félévek választható szekciójába is beletartozhatna a lovaglás, mint sportág.

Általánosan jellemző, hogy az egyes versenyeken leginkább csak a versenyzők, az edzőik és a családtagjaik vesznek részt, egyéb nézőket nem vonzzanak. Véleményünk szerint a nézőszámot programkapcsolással jelentősen lehetne növelni, azaz, ha a versenyek helyszínein, azokkal egyidőben egyéb programokat (pl. családi programok, gasztronómia, lovaskocsikázás, csikós bemutatók, állatsimogató, stb.) is szerveznének. A fesztiválturizmus bevezetése nem csupán a versenyeket, hanem a lovaglást is népszerűsítene. Korábban megállapításra került, hogy a külföldi versenyzők jórészt csak a szomszédos országokból és régiókból érkeznek Magyarországra. Külföldi látogatók ezeken a területeken kevésbé megszólíthatók, de egy nemzetközi verseny egybekötése egy lovas világkiállítással rendkívül vonzó lehetne a külföldi turisták számára.

IRODALOM

Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad (2021): Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad.
Forrás: <http://www.menesgazdasag.hu/hu/> (megtekintés dátuma: 2021.04.18.)

Bábolna Nemzeti Ménesbirtok (2021): Bábolna Nemzeti Ménesbirtok. Forrás: <https://babolnamenes.hu/> (megtekintés dátuma: 2021.04.15.)

Bokor Á. – Pongrácz L. – Bartos Á. – Gulyás L. (2011): Lótenyésztés. Digitális tankönyv. Nyugat-magyarországi Egyetem; Kaposvári Egyetem; Pannon Egyetem.

Bozori G. (2002): Lovasterápia - Gondolatok és vázlatok a gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna témaköréből. Polu Press Kft, Székesfehérvár

Bozori G. (2005): Lovasterápia. A gyógypedagógiai lovaglás eredményességének vizsgálata. Felmérések, vizsgálatok, megfigyelések. CSÁK-CODEX Kft., Pákozd.

Bóka F. – Borkovits M. – Dorka P. – Lehmann-Dobó A. (2013): Indoor-outdoor elmélet és gyakorlat. Digitális tankönyv. ISBN 978-963-306-376-7 http://www.jgypk.hu/tamop13e/tananyag_html/indooroutdoor/index.html (letöltés dátuma: 2021.08.23.)

Endrődy Á. (1959): Military ló kiképzése, Adj esélyt a lovadnak. Mezőgazda Kiadó, Budapest

Gallovits L. – Honfi L. – Széles-Kovács Gy. (2011): Sport A-tól Z-ig. Általános és különleges sportágak ismerete. Digitális tankönyv. Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem; Nyugat-magyarországi Egyetem, Eszterházy Károly Főiskola; Dialóg Campus Kiadó-Nordex Kft.

Gombkötő, N. – Hegyi, J. – Pongrácz, L. (2016a): Cost-income Analysis of Horse Keeping Enterprises in the Szigetköz Region. *Gradus*, 3, (1) 374-379.

Gombkötő N. – Kránitz Zs. – Pongrácz L. (2016b): Lovas szolgáltató tevékenységet végző vállalkozások működésének vizsgálata Mosonmagyaróvár környékén. *Gazdálkodás*, 60, (4) 336-349.

Jónás M. (2008): Lovak mozgatása. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (2019): Kincsem- Nemzeti Lovas Program. Magyar Lovas Szövetség.

Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány (2021): A lovasterápiáról általában. <http://www.lovasterapia.hu/lovasterapiarol/lovasterapiarol.html> (megtekintés dátuma: 2021.12.19.)

Magyar Lovas Turisztikai Közhaznó Szövetség (2021): MLTKSZ bemutatása, története, feladata. <https://mltsz.hu/szovetseg/mltksz-bemutatasa-tortenete-feladata/> (megtekintés dátuma: 2021.11.15.)

Magyar Turizmus Zrt. – Termék Csoport Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség (2009): Lovas Turizmus Termékfejlesztési Stratégia 2007-2013

Nemzeti Lovarda (2021): Nemzeti Lovarda. Forrás: <https://nemzetilovarda.hu/> utolsó (megtekintés dátuma: 2021.04.07.)

Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt. (2021): A Ménesbirtok története. Forrás: <https://mezohegyesbirtok.hu/> (megtekintés dátuma: 2021.04.25.)

Novotni P. (2008): Magyar lovak – Fókuszban a hazai lófajták. Pro-Team Nonprofit Kht., Nyíregyháza

Pataki Ménes (2021): Ménes. Forrás: <https://patakimenes.hu/menes> (megtekintés dátuma: 2021.05.02.)

Schindele (2000): Állattenyésztés. In: Balogh M. – Bekényi I. – Dányi D. – Élesztős L. – Hernádi L.M. – Oros I. – Tiner T. (szerk.). Magyarország a XX. században. Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezete, gazdaság. Babits Kiadó, Szekszárd

TRADITIONAL EQUESTRIAN INSTITUTIONS IN HUNGARY

LAURA MESZLÉNYI – LÁSZLÓ GULYÁS – NÓRA GOMBKÖTŐ
Széchenyi István University Faculty of Agricultural and Food Sciences
Mosonmagyaróvár

SUMMARY

Hungary has had a relatively large horse population over the centuries, the utilization of horses has been diverse, and their genetic stock is excellent. However, after World War II, the number of horses fell back to a fraction, and the horse breeding and equestrian sector was pushed into the background and stagnated for decades. Although the sector has made significant progress in recent years, there is still room for further development, in which traditional equestrian institutions in Hungary can play a prominent role. In the study the operation of these institutions was examined and it is concluded that in order to promote the sector, it would be expedient to expand the core activities of the institutions, to strengthen their cooperation with other organizations and to expand the program of competitions.

Keywords: equestrian industry, stud farm, competitiveness

A szerzők levélcíme – Address of the authors:

Meszlényi Laura – Gulyás László – Gombkötő Nóra

Széchenyi István Egyetem,

Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar

9200 Mosonmagyaróvár Vár tér 2.

E-mail: laura990627@gmail.com, gulyas.laszlo@sze.hu, gombkoto.nora@sze.hu